

Dinsdag 31 oktober 1916 – ochtendeditie

Londen, 30 oktober. Officieel bericht van hedenmiddag: De slagregen houdt aan. Geen gebeurtenissen van belang.

Ten Westen van Wijschate en ten oosten van Boezinge zijn vannacht geslaagde invallen in Duitse loopgraven gedaan. Wij maakten krijgsgevangenen.

De nieuwe herderlijke brief van kardinaal Mercier.

Brussel, 30 oktober. In enkele bladen is op onjuiste wijze melding gemaakt van de nieuwe herderlijke brief van kardinaal Mercier. Deze beweegt zich volkomen op religieus gebied; hij raadt de gelovigen aan troost bij God te zoeken in hun lijden, en voegt daaraan ten slotte enige opmerkingen toe, over de internationale politieke toestand en de oorlogsgebeurtenissen, waartegen de gouverneur-generaal geen bezwaar heeft gemaakt, omdat hij er niet de bedoeling in heeft gezien, de bevolking tegen de bezettende macht op te hitsen.

België.

Havre, 30 oktober. De regering is bezig wettelijke maatregelen te ontwerpen tegen vreemdelingen, in België genaturaliseerd, die de wapens tegen dat land of een vijandelijke daad jegens het land hebben begaan.

Onze correspondent te Havre meldt, dat de president der Franse Republiek de versierselen van het Legioen van Eer heeft toegekend aan de Belgische luitenant-generaal Bertrand, die een belangrijk aandeel had aan de verdediging van Luik, daarna door de koning aan het hoofd van de derde divisie is gesteld en er een keurkorps van maakte. Bertrand heeft zich onderscheiden in de gevechten bij Antwerpen en aan de IJzer.

Dinsdag 31 oktober 1916 – avondeditie

Belgische kinderen.

Vrijdag aanstaande wordt via Roosendaal weer een aantal kinderen uit België verwacht, die in verschillende plaatsen in ons land tijdelijk zullen vertoeven. De kinderen, die in het begin van oktober kwamen, zijn heden weer naar België vertrokken.

Op 1 september 1915 hebben de Duitsers in Brussel mr. L. Théodor, de deken der Brusselse advocaten, gevangen genomen en enkele dagen daarna naar Gutersloh in Westfalen gezonden. Mr. Théodor had te Brussel reeds herhaaldelijk geprotesteerd tegen schending van de Haagse conventies door de militaire justitie, toen het incident volgde, dat zijn gevangenneming uitlokte. Mr. Théodor, thans te Parijs vertoevend, heeft er aan een vertegenwoordiger van de Figaro het volgende over verteld. De Duitse overheid had bij twee advocaten van de Brusselse balie beslag gelegd op dossiers, die betrekking hadden op de nalatenschap van koning Leopold. Théodor protesteerde tegen deze geheel willekeurige daad, want het is regel, zo zegde hij tegen de redacteur van de Figaro, dat zelfs een onderzoeksrechter, wanneer hij huiszoeking laat doen op het kantoor van een advocaat, zich laat vergezellen door de deken, opdat de rechten van de verdediging gewaarborgd zouden zijn. Dit laatste protest van mr. Théodor, dat na zoveel andere kwam, deed de Duitse overheid besluiten zich van de lastige man te ontdoen. Théodor werd gevangen genomen onder het valse voorwendsel, dat hij aan een advocaat van de Brusselse balie verboden had te pleiten voor een Duitser. De Duitse overheid heeft toen één uur tijd aan mr. Théodor toegestaan om afscheid van zijn vrouw te nemen, vervolgens werd hij gevangen gezet en de 6e september van Brussel naar Gutersloh

gevoerd. De reis daarheen, zo vertelde de Brusselse advocaat verder, ging best. Het verblijf in Westfalen was echter afschuwelijk: onvoldoende onderdak, slecht voedsel, onaangename bejegening. De gezondheid van mr. Théodor leed er zeer ernstig onder. Dank zij de stappen, die mr. Henri-Robert, de deken der Parijse advocaten, bij de Spaanse regering gedaan heeft, heeft deze van de Duitse regering verkregen, dat mr. Théodor in maart van dit jaar in vrijheid is gesteld. Tot herstel van zijn geschokte gezondheid heeft hij vervolgens in Zwitserland vertoefd en nu is hij dezer dagen van daar te Parijs aangekomen, waar hij door de Parijse advocaten zeer gehuldigd is en aan de zijde van president Poincaré een plechtigheid heeft bijgewoond ter ere van de advocaten der Parijse balie, die voor hun vaderland gesneuveld zijn.

Te Gent (KVdW).

De tweede reis

Gent, 26 oktober.

Bij al de onaangenaamheden, die de bezetting meebrengt, bezorgt zij de bewoners van het bezette land toch dit ene aangename: het gevoel van zijn eigenwaarde. Ik bedoel daar geenszins mee: het gevoel van zijn waardigheid; deze is zo natuurlijk, dat men er niet over spreekt, - niettegenstaande de uitzonderingen die de regel kunnen bevestigen. Eigenwaarde is hier trouwens maar een half goed woord, en gebruikelijk alleen als men het vertaalt door ijdelheid. Ieder is, bij nature, ijdel, was het maar uit atavisme, ik bedoel: als heer, bij erfrecht, der Schepping. En dan kan hij het zijn zelfs met het besef van zijn nietigheid. Hij wordt het overigens gemakkelijk, doordat hij zich in eigen ogen wil verheffen.

Onder de bezetting is er nu nog iets anders, dat die vanitas aankweekt, en de kweekster is de bezetting zelf: het is het bewustzijn dat men een gevaarlijk persoon is. Eigenlijk weet men maar al te goed, dat men het niet is. Men staat er verbluft over, dat men voor gevaarlijk gehouden wordt; men ergert er zich zelfs aan, omdat men heel goed inziet hoe moeilijk het zou zijn, gevaarlijk te worden, en ... hoe gevaarlijk. Maar men zegt het u zo dikwijls, men laat het u althans zo uitdrukkelijk gevoelen, dat ge het tenslotte gaat geloven. Het streelt u in uw eigenliefde, anders te zijn dan de overige "bezetten", en ... men denkt er niet aan, dat die overigen, om dezelfde reden, zich eveneens en evenzeer gestreeld voelen. Men gaat zich inbeelden, werkelijk "iemand" geworden te zijn, een wezen dat men ontziet, - zij het dan ook van uit de hoogte en negatief. En men eindigt met er niet meer buiten te kunnen, het als een behoefte gewaar te worden.

Zolang het, wel te verstaan, geen vermeerderde belemmering wordt van vrij doen en laten. Dat doen en laten is immers al beperkt genoeg, en worden de maatregelen, op ieder toepasselijk, voor u verscherpt tot persoonlijke beroving der vrijheid of zelfs maar de schijn daarvan, dan gaat men licht de last van dat ijdel eigenwaardegevoel dragen, en men wenst al gauw, liefst maar niet langer voor gevaarlijk te worden gehouden.

Ikzelf heb het ondervonden. Waarmede ik geenszins bedoel dat het mij ooit aangenaam heeft aangedaan, mij voor gevaarlijk of verdacht te voelen versleten. Maar, omdat ik, niettegenstaande dat ... gebrek, tot tweemaal toe heb ervaren dat, ook daarbuiten, het gebrek aan vertrouwen vanwege de bezettende macht, zij moge algemeen zijn en geen personen kennen, toch minder plezierige gevolgen kan hebben.

Om op mijn onderwerp te komen: uw geheugen kan niet zo defect zijn, dan dat je zou hebben vergeten hoe ik einde juli van Brussel naar Gent vertrok. Sedert maanden had ik een pas aangevraagd. Ik moet bekennen, dat men hem mij niet had geweigerd. Maar ... gekregen had ik hem toch ook niet. De reden? Men zegde ze niet, dan fluisterend, en dan nog niet eens in mijn eigen oor; maar men kon ze overal lezen: Spionengefahr. - Had men, na al die maanden, leren inzien dat ik voor spion niet bruikbaar was? Toen ik zekere dag weer naar een pas voor het Etappegebied, hoofdstad Gent, gevraagd had, stond ik niet weinig verwonderd toen men mij zegde: jij zult het bekomen nog voor de haan driemaal heeft gekraaid. En inderdaad: uit Gent kwam Genehmigung, in Brussel werd ze bekrachtigd, de Passzentrale betoonde zich charmant, de Pressezentrale verschaftte mij faciliteiten voor het verzenden van mijn kopij (want kopij leveren was natuurlijk mijn hoofddoel), en - ik reed naar Gent, precies alsof er geen bezetting was.

Zo reed ik tot binnen het Gentse station. Daar echter ... was ik blijkbaar weer gevaarlijk geworden. Want nauwelijks had men er mijn neus gezien, en al wat daar rondom was (ik bedoel mijn papieren), of ik werd tegengehouden. men gaf toe dat nooit één reiziger zijn pas in orde had gehad als ik de mijne, maar ... ik mocht niet door. Twee uur bleef ik in het stationsgebouw gevangen, - zelfs zonder water en brood. En daarop stuurde men mij met een verbitterd hart en een boemeltreintje terug naar Brussel.

Het avontuur bewees mij, wat ik nog niet wist: dat ik namelijk koppig van aard ben. Ik besloot, kost wat kost, naar Gent te gaan, in het hart zelf der stad door te dringen, en dit ... langs de meest wettelijke wegen. Mezelf door de Etappegrens binnen te smokkelen zou waarschijnlijk zo heel, heel moeilijk niet zijn geweest: wat wordt er niet al gesmokkeld, naar men zegt! Ik wilde de hulp, ik, van het Duitse bestuur. Ik wilde Gent niet, dan met regelmatig middelen bereiken.

Ik stelde er mijn eer in, correcter te zijn dan wie ook. En er kwam daar zelfs iets heldhaftigs aan.

Die heldhaftige houding duurde niet minder dan drie maand, - dag op dag. En nochtans, wat deed men niet al om ze te ontzenuwen! Voorkomend was men genoeg, en vriendelijk. Men ontnam mij zelfs de illusie, dat ik gevaarlijk kon zijn, men herhaalde mij, dat ik boven al de verdenking der wereld stond. Men ontzag mijn gevoel van eigenwaarde in zulke vernederend geringe mate, dat men geliefde mij als volkomen onschadelijk te achten. Maar dag aan dag ontmoedigde men mij, als het ware naar een goed overwogen plan. Men versnipperde alle reiskansen onder mijn ogen. Mijn zucht naar Gent voelde ik tussen mijn vingers wegvloeien als het water van een beek. Het brak echter mijn offensief niet, dat alleen nog slechts een defensief leek, - ook naar een goed overwogen plan. Tot daar eindelijk sprake was van de heropening der Gentse Hogeschool.

Men was zo vriendelijk mijn gevaarlijkheid voor een tijdje vakantie te geven. Weer werd ik argeloos geacht als een lam, dat nog op zijn geboorte wacht. En die argeloosheid werd zelfs beschouwd als ettelijke dagen te zullen duren: ik mocht naar Gent voor haast al de tijd die ik had aangevraagd. Wie was om die oplossing in de zevende hemel? Ik.

Maar voor niet lang. Want toen ik mijn pas eergisterenavond afhalen zou, bleek het ... dat die voor slechts één enkele dag - dit is: vanaf 7.46 uur, eerste trein, tot ongeveer 10 uur, laatste trein - geldig was en dat men mij heden op het Brusselse bureau der Passzentrale, gelegen op de Place Royale, zoals het liedje zegt, met vaderlijke bezorgdheid terug zou verwachten.

Mijn hemels geluk stortte in als een kaartenhuisje, en maakte plaats voor een ergernis die, zonder hels te zijn, toch wel rechtmatig mocht

heten. Men gaf het trouwens volgaarne toe: weer had de Etappe er geen graten in gevonden, dat ik naar Gent zou komen en het gestelde aantal dagen zou blijven; weer had het General-Gouvernement ingestemd en vrijgeleide toegezegd. Er was dus ... vergissing.

En dit bleek, inderdaad, het onvervalste geval te zijn. Nadat men, op mijn verzoek, uit Brussel had getelefoneerd, was men het er te Gent over eens dat ik langer dan de gestelde dag blijven mocht. Ik moet zeggen dat de heren in Gent zich even voorkomend als de heren te Brussel hebben getoond. Niet de minste last had ik te verduren. Alleen heb ik er een beetje voor moeten lopen, hetgeen mij zeer te pas is gekomen om mijn herinneringen aan de Arteveldestad op te frissen. Eerst naar het Persbureau, waar ik een aanbevelingsbrief kreeg; daarmee naar het Pasbureau, waar de pas werd verlengd; eindelijk naar het meldingsbureau waar men mij verlof zou verstrekken 's nachts in Gent te blijven slapen.

Sedert gisteravond, zeven uur, ben ik volkomen in orde. En verheug er mij ten zeerste in. Neem dit briefje dan ook niet op als een uiting van wrevel; ik ben wel koppig, maar niet zo gauw uit mijn humeur te brengen. En bovenal: ik ben dankbaar aangelegd. Ik wilde alleen bewijzen: 1°, dat het geen kleinigheid is, in het jaar 1916 van Brussel naar Gent te reizen, en terug, zelfs voor een journalist; 2°, dat het misplaatste eigenliefde is, voor gevaarlijk te willen doorgaan, aangezien men er zonder die eigenliefde al last genoeg mee kan hebben.

Voor de Belgische strijders aan het front.

De heer A. Stoffs, bibliothecaris der "militaire bibliotheek" in De Panne, - de thans zo beroemde plaats in het vrije hoekje van België - opgericht om aan de heldhaftige strijders, in de enkele rusturen enige ontspanning te geven, schrijft mij op 6 oktober jl.: "Ik heb de eer u

goede ontvangst te berichten van tien zendingen boeken en tijdschriften, die ge mij voor onze dappere soldaten hebt doen toekomen. Onnodig u het geluk te beschrijven, dat zij hebben gesmaakt bij de ontvangst. Uit hun naam en voor mezelf, doe ik u mijn warmste dankbetuiging geworden ...” Innig dankbaar voor het mij voor hen geschonkene, vraag ik verdere hulp, om de wens der vele wakkere mannen te vervullen. Goede Hollandse en Vlaamse boeken (o.a. de handige uitgaven der “Wereldbibliotheek”), tijdschriften, weekbladen, geïllustreerde bladen worden gaarne ontvangen aan het bureau Malakkastraat 22, Den Haag. Brieven en geldelijke giften aan mijn adres: Celebesstraat 13, Den Haag.

Marie Berdenis van Berlekom
Presidente “Comité Nederlandse Ambulance in België”